herpy

KAMÆLEONER

Yemenkamæleon

Chamaeleo calyptratus

Chamaeleo calyptratus er en stor, robust kamæleon fra bjergdalene på den Arabiske Halvø, kendt på sin høje, hjelmlignende kam på hovedet. Den yngler villigt, vokser hurtigt og er hårdfør for en kamæleon. Til gengæld kræver den et højt, luftigt terrarie, UVB, vand som dug og dryp og et liv alene. Hannerne bliver op mod 61 cm, og livet er kort: hunner lever omkring 5 år, hanner op til 8.

Familie: Chamaeleonidae Engelsk: Veiled Chameleon Tidligere navn: *Chamaeleo calcaratus; Chamaeleo calcarifer* Udgivet 16. november 2026

SPECIFIKATIONER

DYRET

Voksenstørrelse	**35-61 cm** total længde inkl. hale
Levetid	**4-8 år**
Aktiv	**Dag**
Levevis	**Træboende**
Biotop	**Halvørken og savanne**
Sværhedsgrad	**Øvet**

PASNING

Min. terrarie	**60 × 60 × 120 cm** L × B × H til 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**22-25 °C**
Hotspot	**27-30 °C**
Temperatur, nat	**13-18 °C**
Luftfugtighed	**40-100 %**
Vand	**Ingen vandskål**
UVB	**Nødvendig** Ferguson-zone 3
Kost	**Insekter og planter**
Holdes	**Enkeltvis**

AVL

Formering	**Æglæggende**
Kønsmoden	**4-6 mdr.**
Kuldstørrelse	**20-85 æg**
Kuld pr. år	**1-3**
Inkubation	**180-480 dage** ved 25-30 °C

BESKYTTELSE OG PAPIRER

CITES	**Appendiks II**
EU-bilag	**Bilag B**
IUCN	**Ikke truet (LC)**

Arten står på CITES liste II og i EU's bilag B (forordning 338/97), som alle kamæleoner af slægten *Chamaeleo* undtagen *C. chamaeleon* (bilag A). Handel over grænser kræver derfor CITES- og EU-dokumenter. Kamæleoner er ikke omfattet af den danske forbudsliste for private (bekendtgørelse nr. 1261 af 17.11.2015), så de almindelige regler gælder. Spørg sælger om dokumentation for dyrets herkomst.

Om arten

Chamaeleo calyptratus er en kraftig kamæleon med en høj, kegleformet kam (casque) på baghovedet. Kammen vokser med alderen og når omkring 5 cm hos store hanner. Artsnavnet kommer af græsk kalyptra, slør eller dække, og betyder tilsløret eller dækket med hentydning til den meget høje kam. Under struben sidder en fold med lange kegler, og halen kan rulles sammen. Fødderne er som hos alle kamæleoner tangformede, og øjnene kan bevæges uafhængigt af hinanden.

Hannerne bliver 43-61 cm inklusive hale og er tyndere i kroppen. Hunnerne bliver højst omkring 35 cm, men er tungere bygget. Nyklækkede unger er lysegrønne og har næsten ingen kam. Med alderen får hannerne bånd af gult, turkis og blåt, mens hunnerne er grønne med hvide, orange eller gullige pletter. Hannen har en tarsalspore på hver bagfod, som kan ses fra

klækningen, og det gør kønsbestemmelse let. Farven skifter med stemning og stress: en bange kamæleon bliver mørk, og en kamæleon, der signalerer til en rival, lyser op. Hunnerne skifter farve gennem yngelcyklussen.

Det er en art med kraftig personlighed. Mange dyr gaber, hvæser og bider, når de føler sig truet, og andre er mere sky end vrede. Enkelte bliver rolige nok til at tage imod hånden. Arten egner sig bedre som et dyr, man ser på, end som et dyr, man tager op.

Der er beskrevet to underarter, *C. c. calyptratus* og *C. c. calcarifer*, hvoraf den sidste har en lavere kam. I fangenskab findes også farveformer, men vejledningen her handler om arten selv. Arten er hårdfør i forhold til de fleste andre kamæleoner, men den er ikke let: kravene til lys, fugtighed, fodermængde og plads skal være opfyldt, og et dyr, der fodres for rigeligt, bliver hurtigt for fedt.

Udbredelse og levested

Chamaeleo calyptratus er hjemmehørende i den sydvestlige del af den Arabiske Halvø: Yemen og det sydvestlige Saudi-Arabien, op til omkring 2.500 m højde. Underarten *C. c. calcarifer* er knyttet til det sydvestlige Saudi-Arabien og muligvis Yemen, mens hovedformen lever i Yemen.

Arten er indført til Florida og Hawaii, hvor undslupne eller udsatte dyr har dannet ynglende bestande, på Hawaii især på Maui. Dér er den en invasiv art, der æder hjemlige insekter og små firben. Et dyr må aldrig sættes fri. Kortet viser kun den oprindelige udbredelse.

> **Oprindelig udbredelse:** Yemen og Saudi-Arabien.

LEVESTED

Arten lever i et halvtørt til tropisk bjergland med plateauer, bjerge og dale. Den foretrækker de dale, der kaldes wadier: flodlejer skåret ned i bjergene, som i regntiden fyldes af vand og vokser til i tæt vegetation. Her er klimaet mildt, og dyrene opholder sig i træer og buske. I tørtiden taber træerne bladene, og dyrene er lette at se.

Dagene er varme, men nætterne er kølige. Inde i løvet ligger temperaturen omkring 22-25 °C, og dyrene tåler både over 40 °C og temperaturer ned mod frysepunktet. Om morgenen ligger tåge og dug over dalene, og den fugt er en vigtig vandkilde. Dyrene drikker dråber fra bladene og fra kammen, som leder vand mod munden. I naturen er klækningen knyttet til regntiden, og de unge vokser hurtigt for at nå kønsmodenhed, før tørtiden sætter ind.

Pasning

TERRARIET

Et voksent dyr skal have et terrarie på mindst 60 × 60 × 120 cm (længde × bredde × højde). Det er det mindste mål, der gør det muligt at lave en brugbar temperaturgradient og klatremuligheder over hinanden. Hanner bliver store, og 120 × 60 × 120 cm er et bedre mål. Større er altid bedre. Der skal kun bo én kamæleon i hvert terrarie, også hunner, og selv dyr, der er opdrættet sammen, bør skilles ad.

Terrariet skal være højt, ikke bredt. Netterrarier giver god ventilation og lader luften skifte, men et rent netterrarie kan være svært at holde fugtigt nok i en dansk stue. Dæk i så fald to sider og dør af med klar eller mat plade, så luftfugtigheden om natten kan holde. Står terrariet i et varmt rum med tør luft, kan det være nødvendigt at tætne mere. Hold luften i bevægelse med en lille blæser, så luften ikke bliver stillestående.

Indret terrariet med et åbent solområde øverst og en tæt, løvrig zone i midten, hvor dyret kan sidde skjult og trække sig tilbage. Det er den oftest oversete del af en indretning: kamæleonen skal have et sted, hvor den kan hvile med det meste af kroppen skjult, og som også skærmer for UVB ovenfra. Brug grene i forskellige tykkelser, lianer og planter af en art, der ikke er giftig. Dyrene bider ofte i planterne, så de skal være ugiftige, fx pothos, ficus, hibiskus, croton og paraplyplante. Ingen bund er nødvendig. Et afløb i bunden med en spand under er den enkleste måde at håndtere de store vandmængder, som hele tiden kommer ind i terrariet. Placér solgrenen over øjenhøjde, så dyret kan kigge ned på rummet og føle sig tryg.

Læs mere: Lys og UVB Læs mere: Varme og temperatur Læs mere: Luftfugtighed, sprøjtning og ventilation

TEMPERATUR

Dagtemperaturen i terrariet ligger på 22-25 °C. Det er en almindelig stuetemperatur, og et netterrarie følger rummet. Solpladsen opvarmes af en lampe, der kun er tændt omkring tre timer om morgenen. Det giver dyret tid til at varme op, hvorefter det klatrer væk med rolige farver. Overfladetemperaturen på solgrenen skal ligge omkring 29 °C, og højere behøver den ikke at være. Start lavt, og lad dyrets adfærd afgøre resten.

Kammen står langt tættere på lampen end kroppen, og det gør arten særlig udsat for forbrændinger. Brug en lampe med større effekt og hæng den højere, så varmen er mild over et større område. Hold hånden, hvor dyrets hoved sidder: varmen skal føles behagelig. Hænger dyret under lampen i over en halv time, sidder det helt oppe i nettet, eller forbliver det mørkt og sløvt, er solpladsen for kold. Grå, forbrændte pletter og smeltede rygpigge er tegn på det modsatte. Mål temperaturen med et infrarødt termometer.

Om natten skal temperaturen falde til 13-18 °C. Det er en vigtig del af dyrets hvile, og det er ikke nødvendigt at varme om natten. Brug intet lys om natten, heller ikke rødt, for dyrene kan se det. For meget varme og for meget mad giver hunnerne meget store, ofte ubefrugtede kuld, så en lav solplads er også en fordel for dem.

LUFTFUGTIGHED OG VAND

Luftfugtigheden følger et døgn: 40-50 % om dagen og 80-100 % om natten. Tallene er ikke kritiske, men rytmen er vigtig. Kamæleonen drikker ikke af en skål, den drikker dråber. Giv derfor vand som dug og regn: sprøjt terrariet gennem nattens sidste timer, så dyret vågner til dråber på bladene, og brug et dryp, fx en spand med et lille hul, som løber i et par timer om eftermiddagen. En forstøver (fogger), der kører nogle timer før lyset tændes, hæver fugtigheden, hvis terrariet er tæt nok. Forstøveren skal have destilleret vand og desinficeres jævnligt. Hold luften i bevægelse, så den ikke står stille.

Alle flader skal være tørre i løbet af dagen. Er grene og blade konstant våde, får dyret sår på fødderne, og bakterier, svamp og skimmel trives. Sprøjt ikke dyret midt på dagen, for mange dyr bryder sig ikke om at blive sprøjtet. Hanevand sætter kalk i forstøvere og dyser, så destilleret vand er det bedste til udstyret. Når dyret skifter hud, hjælper ekstra sprøjtning ikke og kan gøre skiftet sværere.

Læs mere: Kalk, vitaminer og tilskud

LYS OG UVB

Arten er dagaktiv og har brug for stærkt lys. Sæt et langt T5 HO-rør eller en LED-bar på 6.500 K over hele terrariets længde, tændt 12 timer i døgnet, og slukket helt om natten. UVB-røret alene giver ikke lys nok, og et for mørkt terrarie er en almindelig fejl.

UVB er nødvendig. Kamæleonen danner D3 i huden, og et UV-indeks på omkring 3 ved solgrenen er nok til det. Det svarer til den nedre del af Ferguson-zone 3; zonen er et skøn ud fra indekset. Brug et T5 HO-UVB-rør i en reflektor oven på nettet, og placér solgrenen, så dyrets ryg er ca. 15 cm under nettet. Afstanden er en tommelfingerregel: hvert rør og hver reflektor giver forskelligt indeks, så kontrollér det med en UV-måler. Indekset falder med rørets alder, og røret skiftes efter producentens anvisning.

Direkte sollys er stærkt og kan overophede dyret, så brug det med forsigtighed.

FODER

Chamaeleo calyptratus æder mest insekter: dubia-kakerlakker, banankakerlakker, fårekyllinger, græshopper, silkeorme, hornorme, sorte soldaterfluer og deres larver, blåflasker og stavinsekter. Insekterne skal være opdrættede, ikke fangede, og have fået næringsrigt foder og vand i 2-3 dage, før de gives. Variation er vigtig. Arten gnaver også på bladene i terrariet, formentlig som grovfoder, der hjælper fordøjelsen. Frugt er ikke nødvendig og skal ikke gives.

Unger fodres hver dag med så meget, de kan æde, så længe de vokser i længden. Det varer typisk indtil 6-9 måneders alderen. Når kroppen begynder at vokse i omfang, og fedtpuderne bag kammen svulmer, skal mængden skæres ned. Voksne dyr får højst omkring 5 insekter af passende størrelse hver anden dag. Arten æder alt, hvad der bevæger sig, også når den er mæt, og fedme er en alvorlig og almindelig sygdom, særligt for hunner, hvor overfodring giver for mange æg og fedtpuder, der kan klemme æggelederen.

Støv insekterne ved hvert måltid med kalk uden D3. To gange om måneden støves de med et multivitamin, der indeholder både D3 og retinol (forformet A-vitamin). Betacaroten er ikke en erstatning, for det er tvivlsomt, om kamæleoner kan omdanne det. D3 danner dyret selv under UVB, så der skal ikke gives mere end det. Når en hun tydeligt bærer æg, må hun æde så meget, hun vil, i omkring en måned og igen en uge efter æglægningen. Derefter skal mængden tilbage til det normale.

Læs mere: Foderdyr: hold og avl

ADFÆRD OG HÅNDTERING

C. calyptratus er en sky art, der ofte virker aggressiv. Truet gaber den, hvæser, sætter kroppen på højkant og kan bide. Andre gange krøller den sig sammen, bliver mørk og spiller død. Lad et nyt dyr få 1-2 uger i fred, før du rører ved det. Hvis det ikke har spist efter to uger, skal du til en dyrlæge med erfaring i krybdyr.

Håndtering er stressende. Den bedste fremgangsmåde er at give føde med pincet og lade dyret vænne sig til hånden. Når det tager imod føde fra hånden, kan det lære at gå fra hånd til hånd. Tag aldrig fat i dyret og hold det ikke fast. Hold bevægelserne langsomme, og forbind håndtering med noget positivt, som en tur i en plante i et solrigt vindue. Mange dyr tolererer kun lidt håndtering, og det er helt normalt.

Arten er solitær. Hanner er territoriale og må aldrig bo sammen, og hanner og hunner tåler kun hinanden, når de skal parre sig. Én kamæleon i hvert terrarie er den eneste holdform, der virker. Ungerne kan være voldsomme over for hinanden og skal skilles tidligt. Arten har ikke brug for selskab.

Avl

KØNSMODENHED OG KØNSBESTEMMELSE

Hannerne kan kønsbestemmes fra klækningen: de har en tarsalspore på bagfoden, som hunnerne mangler. Voksne hanner er større, har en højere kam og skarpere farver. Hunnerne er mindre, tungere i kroppen og grønne med hvide, orange og gullige pletter.

Kønsmodenheden indtræder allerede ved 4-6 måneder og en længde på 20-30 cm. Det er meget tidligt, og hunner danner og lægger æg, uden at der har været en han i nærheden. For rigelig mad og for megen varme giver for store og ofte ubefrugtede kuld, og det er en almindelig årsag til æglægningsvanskeligheder. Hold fodringen i skak, og giv UVB og kalk, så hunnen kan lægge sine æg sikkert.

PARRING

Arten yngler villigt og kræver ikke en kold periode. En modtagelig hun har lyseblå pletter på ryggen. En han, der er klar, viser strålende farver, fladtrykker kroppen, svajer og krøller halen, og nærmer sig hunnen med nik og stød af hagen. En villig hun lader hannen parre sig. Parringen varer fra få minutter til en time og kan gentages flere gange om dagen.

En hun, der ikke er parringsvillig, bliver sort med hvide eller gule pletter, gaber, hvæser og bider. En drægtig hun er næsten sort med gule og blå pletter og afviser hannen kraftigt. Så skal hannen tages væk med det samme. Sæt dem kun sammen under opsyn, og skil dem, når hunnen afviser hannen.

ÆGLÆGNING OG KULD

Hunnen lægger æggene 20-30 dage efter parringen. I naturen er kuldet på omkring 20-30 æg. I fangenskab er det typisk 35-85 æg, og angivelserne går op til 95, fordi rigelig mad giver store kuld. Et stort kuld er hårdt for hunnen, og derfor er det vigtigt at begrænse mad og varme, før hun bærer æg. Hun lægger 1-3 kuld om året.

I tiden før æglægningen spiser hun mindre og leder efter et sted at grave. Giv hende en bakke eller en potte med fugtig jord eller en blanding af jord og sand, der kan holde en gang. Beholderen skal være højst ca. 15 cm dyb. Hunnen graver en gang, indtil hun sidder med hovedet lige over overfladen. Jorden skal være fugtig nok til, at gangen ikke styrter sammen; ellers graver hun forfra og kan udmatte sig. Sørg for en gren, hun kan følge ned til bakken. Hun fylder gangen igen og efterlader kun en let forskel i jordens overflade, så æggene kan være svære at finde. Hun kan grave en ny gang og lægge flere æg efter omkring en uge.

INKUBATION

Grav æggene forsigtigt op og læg dem i en lukket beholder med en fugtig bund af vermiculit blandet med vand i forholdet 1:1 efter vægt, i et lag på 3-4 cm. Æggene lægges på langs, halvt dækket, med 1-2 cm mellem hver, for de suger fugt og svulmer. Låget holder fugten inde.

Rugetemperaturen ligger på 25-30 °C, og omkring 25-26 °C er et sikkert valg. Æggene er hårdføre, og et bredt spænd af temperaturer virker. Rugetiden er meget variabel: 6-16 måneder. Embryoerne går ofte i en hvile (diapause) på 60-75 dage, og en stigning i temperaturen starter udviklingen igen. Det er temperaturen, der styrer det, ikke fugtigheden. Kønnet afhænger ikke af temperaturen.

Nyklækkede unger skal have mindst et døgn til at kravle rundt i beholderen, før de flyttes.

OPDRÆT AF UNGER

Ungerne er lysegrønne og klar til at æde med det samme. Indret et lille netterrarie med mange planter og grene, og giv UVB og fugtighed som hos de voksne. Giv hver dag små insekter, så meget de kan æde, støvet med kalk. De vokser hurtigt. Allerede i de første måneder kan ungerne være aggressive over for hinanden, og de skal bo hver for sig senest ved 4-6 måneders alderen. Det kan være nødvendigt at skille dem allerede fra starten.

Arten yngler let, og et kuld giver ofte 30-60 unger eller flere. Overvej, hvor de alle skal bo, før du lader en hun yngle, for ungerne skal hurtigt bo hver for sig.

Sundhed og typiske fejl

De fleste sygdomme skyldes fejl i opsætningen, især for lidt UVB, forkert tilskud og for megen mad. De typiske problemer er:

- Knoglesvind (metabolisk knoglesygdom), især hos unge, ved for lidt UVB, kalk og D3. Giv UVB, støvede insekter og de rette tilskud.
- A-vitaminmangel og A-vitaminforgiftning. Begge giver problemer med øjne, tunge og hud. Tilskuddet skal indeholde retinol, ikke kun betacaroten.
- Fedme og æglægningsvanskeligheder hos hunner, som kan være livstruende. Det skyldes overfodring, for høj temperatur og for store kuld. Kræver dyrlæge.
- Nyresvigt og urinsyregigt ved for lidt vand, for høj temperatur og for lidt fugt.
- Luftvejsinfektioner, ofte på grund af forkert luftfugtighed eller stillestående luft. Symptomer er nysen, slim i munden og sløvhed.
- Forbrændinger, især på kammen, fra for nære lamper. Hornhindeskader kan skyldes for stærk UVB.
- Sår på fødder og skimmel, når grene og blade er våde hele dagen.
- Infektioner i mundhulen, øjeninfektioner og bylder.
- Indvendige parasitter. Få dyret undersøgt, hvis det taber sig, og få en ny kamæleon undersøgt, inden den sættes ind til andre dyr.

Et sundt dyr har åbne, klare øjne, en kraftig krop uden indfaldne flanker, griber fast om grenen og æder regelmæssigt. Krybdyr skjuler sygdom, så søg en dyrlæge med erfaring i krybdyr, hvis dyret ikke æder, taber sig, sidder mørkt og sløvt, har lukkede øjne om dagen eller trækker vejret med åben mund. Et årligt sundhedstjek anbefales.

Læs mere: Typiske sygdomme og tegn på sygdom

Spørg altid dine kloge bekendte

Vejledningen er et godt sted at begynde, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskellige, og meget af det vigtigste lærer man af dem, der har holdt arten i årevis. Tal med en avler, en erfaren holder eller en dyrlæge med forstand på krybdyr og padder, før du anskaffer dyret - og igen, hvis noget ser forkert ud.